

МАМЧУР

Тетяна Василівна

доцент кафедри біології Уманського
національного університету
садівництва,
кандидат сільськогосподарських наук,
ORCID ID 0000-0001-9320-814X
e-mail: mamchur-tv@ukr.net
м. Умань

**ФОРМУВАННЯ ГЕРБАРІЮ ВИПУСКНИКА УМАНСЬКОГО
УЧИЛИЩА ЗЕМЛЕРОБСТВА І САДІВНИЦТВА ЮЛІУСА РОБЕРТОВИЧА
ЛАНЦЬКОГО В УМОВАХ КІНЦЯ ХІХ СТОРІЧЧЯ**

В статті представлено історичну справку життєвого шляху випускника Уманського училища земледілля і садівництва (правоприємник Уманський національний університет садівництва) Юліуса Робертовича Ланцюго. Проведено ознайомлення з його науковими творами, збереженими в Научній бібліотеці Уманського НУС. Оброблено гербарні зразки в фондах Научного гербарія Уманського НУС (УМ) зібрані ним за час навчання, викладацької діяльності, на базі діючих ділянок і території Царициного саду (нині Національний дендрологічний парк «Софіївка» НАН України.)

За час інвентаризації гербарної колекції виявлено асортимент кустарникових і деревидних рослин перспективних в підготовку висококваліфікованих садівників і лісників. Учні училища отримували в

условиях естественной среды, согласно учебных программ Министерства Земледелия, во время осваивания таких предметов, как «Ботаника», «Декоративное садоводство», «Лесоводство». Они изучали акклиматизацию растений, видовой состав интродуцентов, их сорта и формы, занимались размножением и внедрением в ботанические сады, парки, приусадебные участки, совершали описания, оформляли гербарные коллекции.

Під час інвентаризації гербарної колекції виявлено асортимент кущових та деревних рослин перспективних у підготовці висококваліфікованих садівників і лісників. Учні училища отримували знання в умовах природного середовища, згідно навчальних програм Міністерства Землеробства, під час опанування таких предметів, як «Ботаніка», «Декоративне садівництво», «Лісівництво». Вони вивчали акліматизацію рослин, видовий склад інтродуцентів, їх сорти та форми, займалися розмноженням і впровадженням в ботанічні сади, парки, присадибні ділянки, здійснювали описи, оформляли гербарні колекції.

На сьогодні колекції гербарію виконують функцію ресурсного центру та колективного користування університету забезпечуючи студентам отримувати базові знання з ботанічних дисциплін. У 2016 р. Науковий гербарій Уманського національного університету садівництва зареєстровано в міжнародній базі *Index Herbariorum (New York)* та присвоєно ідентифікатор, акронім (UM).

Ключові слова: Юліус Робертович Ланцький, Уманське училище землеробства і садівництва, історичні гербарії, Науковий гербарій УНУС (UM).

**FORMATION OF HERBARIUM OF THE GRADUATE
UMAN SCHOOL OF AGRICULTURE AND HORTICULTURE
JULIUS ROBERTOVICH LANTSKY
IN THE CONDITIONS OF THE END OF THE XIX CENTURY**

The article presents the life of a graduate of the Uman School of Agriculture and Horticulture (successor Uman National University of Horticulture) Julius Robertovich Lantsky. The acquaintance with his scientific works preserved in the Scientific Library of Uman National University of Horticulture is carried out. Herbarium specimens in the funds of the Scientific Herbarium of Uman National University of Horticulture (UM) collected by him during his studies, teaching activities on the basis of experimental plots and the territory of the Tsaritsyno Garden (now the National Dendrological Park "Sofievka" of the NAS of Ukraine) were processed.

During the inventory of herbariums, an assortment of bush and tree plants promising in the training of highly qualified gardeners and foresters was found. Students of the school received knowledge in the natural environment, according to the curricula of the Ministry of Agriculture, during the development of such subjects as

“Botany”, “Ornamental Gardening”, “Forestry”. They studied the acclimatization of plants, the species composition of introducers, their varieties and forms, were engaged in reproduction and introduction into botanical gardens, parks, homesteads, carried out descriptions, designed herbarium collections.

Today, herbarium collections serve as a resource center and collective use of the university, providing students with basic knowledge of botanical subjects. In 2016, the Scientific Herbarium of Uman National University of Horticulture was registered in the international database Index Herbariorum (New York) and assigned an identifier, acronym (UM).

Key words: *Julius Robertovich Lantsky, Uman School of Agriculture and Gardening, historical herbaria, Scientific Herbarium of the Uman National University of Horticulture.*

ФОРМИРОВАНИЕ ГЕРБАРИЯ ВЫПУСКНИКА УМАНСКОГО УЧИЛИЩА ЗЕМЛЕДЕЛИЯ И САДОВОДСТВА ЮЛИУСА РОБЕРТОВИЧА ЛАНЦКОГО В УСЛОВИЯХ КОНЦА XIX СТОЛЕТИЯ

В статье представлено историческую справку жизненного пути выпускника Уманского училища земледелия и садоводства (правопреемник Уманский национальный университет садоводства) Юлиуса Робертовича Ланцкого. Проведено ознакомление с его научными трудами, сохраненными в научной библиотеке Уманского НУС. Обработано гербарные образцы в фондах Научного гербария Уманского НУС (UM) собранные им во время обучения, преподавательской деятельности на базе опытных участков на территории Царицыного сада (ныне Национального дендрологического парка «Софиевка» НАН Украины).

Во время инвентаризации гербарной коллекции выявлено ассортимент кустовых и древесных растений перспективных в подготовке высококвалифицированных садоводов и лесников. Ученики училища получали знания в условиях естественной среды, согласно учебных программ Министерства Земледелия, во время осваивания таких предметов, как «Ботаника», «Декоративное садоводство», «Лесоводство». Они изучали акклиматизацию растений, видовой состав интродуцентов, их сорта и формы, занимались размножением и внедрением в ботанические сады, парки, приусадебные участки, совершали описания, оформляли гербарные коллекции.

На сегодня, гербарные коллекции выполняют функцию ресурсного центра и коллективного пользования университета обеспечивая студентам получение знаний по ботаническим дисциплинам. В 2016 г. Научный гербарий Уманского национального университета садоводства зарегистрировано в международной базе Index Herbariorum (New York) и присвоено идентификатор, акроним (UM).

Ключевые слова: Юлиус Робертович Ланцкий, Уманское училище земледелия и садоводства, исторические гербарии, Научный гербарий УНУС (UM).

Постановка проблеми. Сучасні наукові досягнення в галузі ботанічних досліджень надають унікальні можливості отримати інформаційні ресурси щодо видового складу рослин попередніх історичних періодів з використанням їх в освітньому процесі вищих навчальних закладах. Під час видання «Гербарії України «Index Herbariorum Ucrainicum» станом на 2011 р. [2, 447 с.] в Україні нараховується 70 цінних історичних гербарних колекцій. Потужними науковими установами на сьогодні виступають м. Київ – Національний гербарій України – Гербарій Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України (KW), Гербарій Київського національного університету імені Тараса Шевченка (KWU), Гербарій Національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка (KWHN), Гербарій Ботанічного саду ім. академіка О.В. Фоміна (KWHU); м. Львів – Національний гербарій Львівського національного університету імені Івана Франка (LW), Гербарій Національного лісотехнічного університету України (LWFU), Інституту екології Карпат НАН України (LWKS); м. Харків – Національний гербарій Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (CWU) Гербарій Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди (CWP), Гербарій кафедри фармакогнозії Національного фармацевтичного університету (CFU); м. Херсон – Гербарій Херсонського державного університету (KHER), Гербарій Херсонського обласного краєзнавчого музею (KHEM), Асканія Нова (ASCN); м. Чернівці Гербарій Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича (CHER); м. Одеса – Національний гербарій Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (MSUD) та багато ін. Відмічено й нові знахідки гербарних історичних колекцій у навчальних та наукових установах освітнього простору. Так, у м. Умані зареєстровано Науковий гербарій Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України (SOF), Гербарій

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (УПУ) і віднайдено гербарій в Уманському національному університеті садівництва (УМ).

Гербарні збори наукових установ містять низку цінних зборів фіторізноманіття відомих науковців України, зарубіжжя, любителів природи, студентів. Установи формують різні колекції – паліотеки, фікологічні (альготека), мікологічні, ліхенологічні, бріологічні, дендрологічні, судинні рослини та інтродуценти світу, лікарські рослини та багато ін. При цьому виокремлюють іменні колекції та проводять каталогізацію, створюють електронні бази даних, оприлюднюють результати досліджень у наукових працях у межах України та зарубіжжя [1, 144-149].

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Науковий гербарій УНУС (УМ) за нашими попередніми підрахунками нараховує близько 28000 гербарних зразків (г.з.) і включає цілий ряд цікавих флористичних зборів. До 2016 р. історичні колекції гербарію були маловідомі за межами регіону.

Мета статті. Метою нашої роботи було висвітлити життєвий шлях Юліуса Робертовича Ланцького та опрацювати виявлені у фондах гербарію (УМ) інтродуценти судинних рослин. Опрацювання історичних гербарних колекцій проводилося на базі УНУС шляхом аналізу гербарних зразків та гербарних етикеток. Інформацію про колектора віднайшли за архівними даними музею історії та музейної кімнати стародруків Наукової бібліотеки університету. За період 2013-2015 рр. була проведена часткова каталогізація гербарних фондів УНУС, створена первинна електронна база даних у форматі Excel, у якій таксономічна приналежність наводилася за міжнародною інформаційною системою «The Plant List» [14].

У складі історичної частини колекції, яка свого часу мала назву «Основний гербарій Уманського училища землеробства і садівництва (УУЗіС)», виділено Herbarium Florae Rossicae (1897–1907 рр.) (1911 г.з.), Гербарій Уральського товариства любителів природознавства (колектор М.О. Нікітін, 439 г.з.) та

Гербарій учнів і викладачів УУЗіС (2479 г.з.), іменні наукові колекції учнів (Й.К. Пачоський) та науковців навчального закладу (професор І.І. Білоуса, асистенти О.С. Бондар, В.С. Горячева, Н.І. Кутова, доценти В.А. Гаврилюк, Т.О. Кравець ін.). Розпочата таксономічна обробка інтродуцентів дендрологічного гербарію Ю.Р. Ланцького. Наразі колекції гербарних зразків розміщені за абетковим порядком таксономічних одиниць родини, роду, виду [3, 280 с.].

Виклад основного матеріалу дослідження. Юліус Робертович Ланцький випускник Уманського училища землеробства і садівництва (1881 р.), головний садівничий Царициного саду (1891), а згодом його завідувач (1903). Крім того, протягом 1892-1907 рр. викладач ботаніки, відмінний фахівець з плодового та декоративного садівництва.

Народився Юліус Робертович 23 жовтня 1860 р. у селищі Суук-Су (Крим) в багатодітній родині, за національністю німець. Його батько був управителем у маєтку графа Мордвинова, який мав великі ділянки насаджень лісу, плодового саду, винограднику. У десятирічному віці вступив до Сімферопольської гімназії закінчивши навчання у шість повних класів. У 1877 р., з початком турецької війни, родина переїхала до Умані, де Юліус Робертович вступив до Уманського училища землеробства і садівництва (рис. 1.). Мав трьох братів, які також навчалися в цьому ж училищі. Старший брат Роберт закінчив училище в 1879 р., де продовжив свою діяльність на Полтащині, Ріхард (у 1885) у Ленінграді, Олександр (у 1891) на жаль помер після його закінчення.

*Ю.Р. Ланцький,
1881 р.*

У ті часи після навчання було обов'язковою вимогою пройти військову службу, тому Ю. Ланцький згодом відбув у місто Керч, а згодом і Феодосію та був зарахований до 52-го піхотного Віленську полку в якості вільнонайманого. По закінченню служби він повертається до Умані (1883 р.) та отримує в училищі

посаду лаборанта з шовківництва. Викладачі виявили у ньому відмінні та старанні здібності в галузі садівництва ще в студентські роки, тому його в 1888 р. було призначено його посаду наглядача Уманського Царициного саду з виконанням обов'язків механіка саду. Технологічні процеси вирощування рослин корегувалися гідравлічною системою саду, яка потребувала пильності й відповідальності. Свої професійні здібності Ю. Ланцький постійно поглиблював та отримував під час дворічних відряджень (з травня 1889 р.) в Проскауський помологічний інститут і Помологічний інститут Люкаса (Німеччина) [3, С. 17-19, 11].

Рис. 1. Частина садиби училища.

*Ю.Р. Ланцький,
1910 рр.*

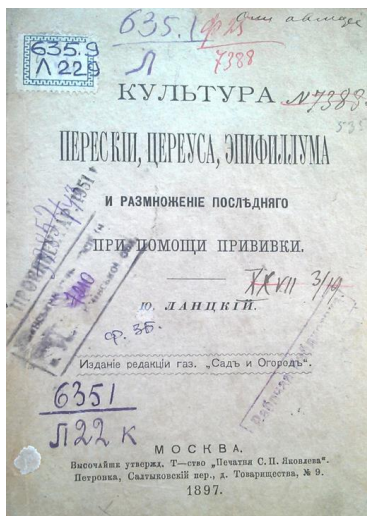
Юліус Ланцький не зупинявся на досягнутому та продовжував відвідувати потужні садівничі установи Петербургу, Москви, Риги, Варшави (1893 р.) поглиблюючи знання які доносив до учнів закладу, готував відмінних садівників тодішньої Російської імперії. Разом із вихованцями доглядав за парком, садом, проводив фенологічні спостереження, формував гербарні зразки рослин зібраних у природних умовах [7, с. 20-45, 10, с. 1-26, 13. с. 3-9]. Керівництво навчального закладу відряджало науковця інспектувати шкільні сади Київської, Подільської, Чернігівської та Волинської губерній, де було забезпечено їх садивним матеріалом вирощеним у розсадниках училища.

Активно брав участь у Міжнародних сільськогосподарських та промислових

виставках з плодівництва як на місцевому рівні, так і виїзних – до Санкт-Петербургу, Києва, Кишинева (1897 р.). Він пропагував високий рівень підготовки, висвітлював професійне спрямування, демонстрував бази освітнього закладу з численним природним та фіксованим матеріалом, зокрема і колекціями гербарію.

Вже зрілим, досвідченим педагогом, фахівцем у галузі декоративного садівництва та плодівництва Ю. Ланцький продовжував роботу в училищі, тримаючи фаховість, славетність як на регіональному, так і міжнародному рівнях.

У своїй праці Л. Цимбровська [11] відмітила низку його наукових доробок (42), які друкував окремими стаття в наукових журналах «Плодоводство», «Сад и огород», «Деревня», «Русское садоводство», «Вестник Императорского Росийского общества садоводства», «Pomologische Monatshefte»; брошурами, книгами. Описував експериментальні дослідження з акліматизації *Opuntia ficus-indica*, *Spartium junceum* та ін. [8, 95 с.] цікавих інтродукованих рослин (рис. 2.¹)

Брошура, 1897 р.

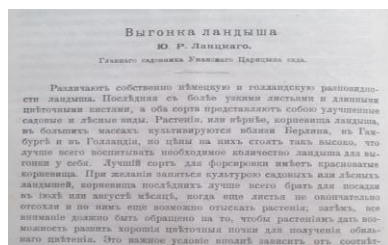
Журнал «Сад и огород», №14, 1896 р.

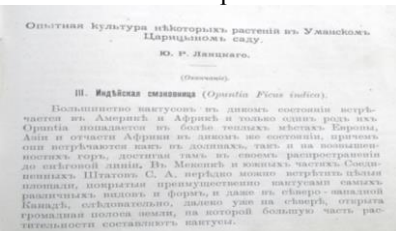
Журнал «Деревня», №16, 1897 р.

¹ Авторські фото провідного бібліотекаря Наукової бібліотеки УНУС Михайлової Наталії Василівни.

Стаття «Выгонка ландыша», №1, 1896 р.

Стаття «Индийская смоковница», №1, 1903 р.

Журнал «Вестник Императорского Российского общества садоводства», №1, 1903 р.

Каталог оранжерейных растений Уманського Царициного саду на 1901 р.

Рис. 2. Фотокопії наукових доробок Ю. Р. Ланцького, які збережено у музейній кімнаті стародруків Наукової бібліотеки Уманського НУС.

Наукові праці свідчать про інтенсивну наукову роботу з інтродукції рослин в умовах Центральної Правобережної України, їх акліматизації та розмноження в відкритому і закритому ґрунті, активної популяризації. Серед опрацьованих примірників нами виявлено авторський підпис Ю. Ланцького, що допомогло ідентифікувати рукописні етикетки його гербарних зборів.

Ю. Ланцький був гласним членом Уманської міської громадської управи (нині – депутат) та входив до чисельних міських комісій із садівничого, будівельного, податкового та ін. напрямку діяльності. Тому, в 1907 р. був змушений подати у відставку з училища, оскільки на той час займався активною громадською діяльністю. Крім того, на нього покладалося керівництво з догляду за облаштованими садами жіночих гімназій О.В. Левицької, Великої княгині Євдокії Суздальської (з 1908 р.), проведенні ботанічних дискусій як викладач [3, с. 18].

На жаль задокументовані матеріали про Ю.Р. Ланцького обриваються після 1914 р. і подальша доля відмінного педагога, науковця, садівничого потребує подальшого пошуку. Із книги «Реабілітовані історією. Черкаська область

(2008 р.)» [9, с. 63] відомо про його синів – Віктора Юлійовича (1892 р.н.) і Ріхарда Юлійовича (1896 р.н.). Старший Віктор працював економістом в «Уманьторг», був заарештований 28.06.41 р., а помер у тюрмі 28.04.42. Молодший Ріхард працював бухгалтером на цьому ж підприємстві, заарештовано у той же день разом із братом, а помер у Томській в'язниці 12.03.42 р.

У цьому ж році Юліусу Робертовичу Ланцькому виповнилося б 160 років.

На сьогодні у фондах опрацьовано виокремлену дендрологічну колекцію яка налічує близько 2000 гербарних зразків [5, с. 256-263], де серед них виявлено і гербарні збори учня Уманського училища землеробства і садівництва Юліуса Ланцького. За нашими підрахунками його гербарій налічує 260 г.з., які містять п'ять родин судинних рослин відділу Angiosperms: Oleaceae – 14 г.з., Rosaceae – 138, Salicaceae – 35, Tilliaceae – 25, Ulmaceae – 48. Серед родини Rosaceae представлено роди *Crataegus* – 60, *Exochorda* – 2, *Cerasus* – 4, *Padus* – 2, *Prunus* – 21, *Rubus* – 1, *Sorbaria* – 2, *Sorbus* – 1, *Spirea* – 45. У родини Salicaceae відмічено 28 видів, які мають загальноприйняті назви й на сьогодні – *Salix caprea* L., *S. cinerea* L., *S. laurifolia* Wesm., *S. nigra* Marschall, *S. rosmarinifolia* L., *S. viminalis* L. З відмічених видів родини Tilliaceae види цікаві для вивчення – *Tillia begoniifolia* Steven, *T. platyphyllos* Scop, *T. pubescens* Aiton, *T. tomentosa* Moench. і гібрид *T. × euchlora* K. Koch. та ін. (рис. 3.). Під час здійснення опису та визначення видових ознак рослин учні на заняттях керувалися серійними виданнями ілюстрованих атласів «*Florae Danica nomine inscriptum*» (рис. 3.).

Проаналізувавши г.з. родини Ulmaceae відмітимо п'ять видів роду *Celtis australis* L S Eur, *C. crassifolia* Koch, *C. latifolia* Hort, *C. occidentalis* L. N.Amer, *C. sinensis* Cers, три види роду *Plunera aquatica* Willd, *Pl. carpinifolia* Walt, *Pl. repens* та чотирнадцять видів роду *Ulmus*, які містять форми 'Aurea', 'Purpurea', 'Umbraculifera', 'Atropurpurea', 'Variegata' та ін. Так, у своїй праці С. Масловата [6, с. 152-157] обґрунтувала видовий склад *Ulmus*, їх декоративність, сучасне використання як цінної перспективної культури у галузі лісових насаджень,

озелененні населених місць.

Гербарні зразки родини Oleaceae представлено видами *Syringa amurensis*, *S. jasikaea*, *S. persica*, *S. vulgaris* з сортами – ‘Charles R’, ‘Doctlor Lindby’, ‘Eckenhalm’, ‘Frau Bertha’, ‘Geheimrat Singelmann’, ‘Madame Moser’, ‘Princesse Marie’, ‘Schneelavine’ популяризованими і на сьогодні [4, с. 64-67]. Вони обширно використовуються в насадженнях дендрологічних парків, ботанічних садах, озелененні прибудинкових територій міст і сіл. На жаль на гербарні етикетки не містять розширеної інформації з відміткою дати та місця збору рослин. Тому, ймовірно їх було зібрано у період навчання ще в роки навчання (1877-79 рр.), або ж коли обіймав посаду викладача (з 1892 р.).

Tilia alba ‘Pendula’ L.

Рисунок *Tilia europea* L. з
Florae Danica nomine inscriptum

Рис. 3. Гербарний зразок роду *Tilia* L., колектор Ю. Ланцький.

Проаналізувавши таксономічну приналежність досліджуваних родин за даними міжнародної інформаційної системи «The Plant List» [14] можна зробити

висновок, що деякі назви видів гербарних зразків мають синоніми, а інші назви видів відсутні оскільки на даний час не мають офіційного визнання.

Висновки та перспективи подальшої розвідки. Вважаємо, що дана тема актуальна і потребує висвітлення історичних досліджень про таку відому постать Уманського училища землеробства і садівництва, як Юліус Робертович Ланцький. Його внесок у наукові дослідження та збагачення базових здобутків училища на сьогодні посідає чільне місце в царині навчального закладу для майбутньої професійної молоді. Професійні наукові доробки слугують відмінними історичними джерелами для порівняння з сучасними технологіями вирощування декоративних рослин у підготовці студентів навчального закладу з дисциплін «Ботаніка», «Декоративні рослини закритого ґрунту», «Декоративне садівництво та насінництво» зі спеціальностей 091 «Біологія», 203 «Садівництво і виноградарство», 205 «Лісівництво», 206 «Садово-паркове господарство» та інших перспективних фахових спрямувань.

Гербарні зразки колектора є наочним матеріалом з вивчення видового складу інтродукованих культиварів того часу, що дає можливість вивчати сучасні види, сорти, форми із доповненням новітніх знань селекційних новинок деревних, кущових рослин родини Oleaceae, Rosaceae, Salicaceae, Tiliaceae, Ulmaceae.

Керівництво гербарію (UM) спрямовує свою подальшу роботу на поповнення новими гербарними зразками регіональних і обласних зборів фіторізноманіття як студентами, так і викладачами навчального закладу, любителями природи; проведення оцифрування історичних колекцій для покращення їх опрацювання науковою спільнотою України та зарубіжжя.

Подяки. Висловлюємо щирі подяки провідному бібліотекарю музейної кімнати стародруків Наукової бібліотеки Наталії Василівні Михайловій і завідувачу музею історії університету Оксані Вікентіївні Свистун за допомогу у пошуку необхідної літератури та рукописних документів.

Список використаних джерел та літератури

1. Васильєва Т., Бондаренко О., Коваленко С., Немерцалов В. Іменні історичні колекції гербарію Одеського національного університету імені І.І. Мечнікова (MSUD). *Вісник Львівського університету. Серія біологічна*. 2018 Випуск 78. С. 144-149.
2. Гербарій України. Index Herbariorum Ucrainicum / Ред.-укл. к.б.н. Н.М. Шиян. К. Альтерпрес, 2011. 442 с.
3. Мамчур Т.В., Карпенко В.П., Парубок М.І., Свистун О.В. Вчені-ботаніки Уманського національного університету садівництва та їх наукові дослідження (1844-2016): монографія (присвячується 95-річчю створення кафедри ботаніки). ВПЦ «Візаві», 2017. 280 с., іл.
4. Мамчур Т.В. Історична колекція гербарних зборів Ю.Р. Ланцького у фондах Наукового гербарію Уманського національного університету садівництва (UM). *Сучасні проблеми біології: Матер. Всеукр. наук. Інтернет-конференції (м. Умань, 15 червня 2020 року)*. Умань: Уманський НУС, 2020. С. 64-67.
5. Мамчур Т.В., Карпенко В.П., Парубок М.І. Історичний дендрологічний гербарій Уманського національного університету садівництва та його використання у навчально-науковому процесі. *Вісник ЧНУ Серія: Біологічні системи*. Т.9. Вип. 2. 2017. Чернівці. С. 256-263.
6. Масловата С.А., Мамчур Т.В., Парубок, М.І. Колекція гербарних зразків роду *Ulmus* L. в науковому гербарію Уманського національного університете садівництва. Мат. Всеукр. конф. *Перспективи лісового і садово-паркового господарства: Треті Анненківські читання* (12 травня 2016 р., м. Умань, УНУС). Умань, 2016. С. 152-157.
7. Правила и примерные программы для практических занятий учеников земледельческих училищ. С.-Петербург. 1888. С. 20-45.
8. Прейскурант по растениям и семенам, продающимся в Уманском Царицыном Саду: Умань, Киевской губернии. С.-Петербург: тип. В. Киршбаума, 1885. 95 с.
9. Реабілітовані історією. Черкаська область. Книга шоста. Сміла: Тясмин. 2008. С. 63.
10. Руководство к рациональному способу гербаризации. Соч. Б. Ауэрсвальда. Пер. с нем., с доп. и прим. А. Мизгером. Харьков: в унив. типог., 1864. С. 1-26.
11. Цимбровська Л. Юліус Робертovich Ланцький. Електронний ресурс. Режим доступу. <https://library.udau.edu.ua/koristuvachu/imena-velikix-i-peznanix/imena-velikih-i-veznanih/yulius-robertovich-lanczkij.html>
12. Уманское училище садоводства и земледелия. Составлено директором училища М. Е. Софроновым при участии преподавателей и заведующих отдельными отраслями (1910). Санкт-Петербург. С. 37.

13. Учебные программы земледельческих училищ, подведомственных Министерству Государственных Имуществ. С.-Петербург, 1870. С. 3-9.

14. The Plant List. A working list of all plant species. Version 1.1. (2020). Режим доступа: <http://www.theplantlist.org/> Дата звернення 10 червня 2020.

Referens

1. Vasyl'jeva T., Bondarenko O., Kovalenko S., Nemercalov V. (2018) Imenni istorychni kolekcii' gerbariju Odes'kogo nacional'nogo universytetu imeni I.I. Mechnikova (MSUD). [Nominal historical collections of Odessa Mechnikov national University' Herbarium (MSUD)]. *Visnyk L'vivs'kogo universytetu. Serija biologichna – Visnyk of the Lviv University. Series Biology*. Issue 78. pp. 144-149 [In Ukrainian].

2. (2011). Gerbariy Ukrayiny. Index Herbariorum Ucrainicum [Herbaria of Ukraine. Index Herbariorum Ucrainicum] Red.-ukl. k.b.n. N.M. Shiyan. Kyiv. P. 442 [In Ukrainian].

3. Mamchur T.V., Karpenko V.P., Parubok M.I., Svistun O.V. (2017). Vcheni-botaniky Umans'kogo nacional'nogo universytetu sadivnytva ta i'h naukovi doslidzhennja (1844-2016): monografija (prysvjachujet'sja 95-richchju stvorennja kafedry botaniky). [Botanists of Uman National University of Horticulture and their research (1844-2016): monograph (dedicated to the 95th anniversary of the Department of Botany)]. VPC «Vizavi». 280 pp., ill. [In Ukrainian].

4. Mamchur T.V. (2020) Istorychna kolekcija gerbarnyh zboriv Ju. R. Lanc'kogo u fondah Naukovogo gerbariju Umans'kogo nacional'nogo universytetu sadivnytva (UM) [Historical collection of herbarium collections Yu. R. Lantsky in the funds of the Scientific Herbarium of Uman National University of Horticulture (UM)]. Suchasni problemy biologii': Mater. Vseukr. nauk. Internet-konferencii' (m. Uman', 15 chervnja 2020 roku). Uman': Umans'kyj NUS. pp. 64-67. [In Ukrainian].

5. Mamchur T.V., Karpenko V.P., Parubok M.I. (2017) Istorychnyj dendrologichnyj gerbarij Umans'kogo nacional'nogo universytetu sadivnytva ta jogo vykorystannja u navchal'no-naukovomu procesi [Historical dendrological herbarium of Uman National University of Horticulture and its use in the educational and scientific process]. *Visnyk of ChNU Series: Biological systems*. T.9. Issue. 2. Chernivtsi. pp. 256-263 [In Ukrainian].

6. Maslovata S.A., Mamchur T.V., Parubok, M.I. (2016) Kolekcija gerbarnyh zrazkiv rodu *Ulmus* L. v naukovomu gerbariju Umans'kogo nacional'nogo universytete sadivnytva [Collection of herbarium specimens of the genus *Ulmus* L. in the scientific herbarium of Uman National University of Horticulture]. Mat. Vseuk. konf. *Perspektyvy lisovogo i sadovo-parkovogo gospodarstva: Treti Annenkivs'ki chytannja* (12 travnja 2016 r., m. Uman', UNUS). Uman'. pp. 152-157 [In Ukrainian].

7. (1888). Pravila i primernye programmy dlja prakticheskikh zanjatij uchenikov zemledel'cheskikh uchilishh [Rules and sample programs for practical classes of students of agricultural schools]. Sankt-Peterburg. pp. 20-45 [In Russian].

8. (1885) Prejskurant po rastenijam i semenam, prodajushhimsja v Umanskom Caricynom Sadu: Uman', Kievskoj gubernii [Price list for plants and seeds sold in Uman Tsaritsyn Garden: Uman, Kiev province]. Sankt-Peterburg: tip. V. Kirshbauma.. P. 95 [In Russian].

9. Reabilitovani istorijeju. Cherkas'ka oblast' [Rehabilitated by history. Cherkasy region] [In Ukrainian].

10. Rukovodstvo k racyonal'nomu sposobu gerbarizacii [A guide to a rational method of herbarium]. Soch. B. Aujersval'da. Per. s nem., s dop. i prim. A. Mizgerom. Har'kov: v univ. tipog. (1864). S. 1-26 [In Russian].

11. Cymbrovs'ka L. Julius Robertovych Lanc'kyj. [Julius Robertovich Lantsky]. Elektronnyj resurs. Rezhym dostupu. – Electronic resource. Access mode. <https://library.udau.edu.ua/koristuvachu/imena-velikix-i-neznanih/imena-velikih-i-neznanih/yulius-robertovich-lanczkij.html>] [In Ukrainian].

12. (1910). Umanskoe uchilishhe sadovodstva i zemledelija. Sostavleno direktorom uchilishha M. E. Sofronovym pri uchastii prepodavatelej i zavedujushhijh otdel'nymi otrasljami [Uman School of Horticulture and Agriculture. Compiled by the director of the school M. E. Sofronov with the participation of teachers and managers of individual industries]. Sankt-Peterburg. P. 37 [In Russian].

13. (1870). Uchebnye programmy zemledel'cheskih uchilishh, podvedomstvennyh Ministerstvu Gosudarstvennyh Imushhestv [Curricula of agricultural schools under the Ministry of State Property]. Sankt-Peterburg pp. 3-9.

14. The Plant List. A working list of all plant species. Version 1.1. (2020). Access mode: <http://www.theplantlist.org/> Access date June 10, 2020.

Рецензент:

***Кучер В. І., д.і.н., професор
Анненкова Н. Г., к.і.н., доцент***

Надійшла до редакції 19.06.2020 р.